

**UCHWAŁA NR XVIII/238/2016
RADY POWIATU WODZISŁAWSKIEGO**

z dnia 28 kwietnia 2016 r.

w sprawie zmiany uchwały Nr XV/168/2016 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dnia 28 stycznia 2016 roku w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2020

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1445 ze zm.), w związku z art. 6 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1390)

**Rada Powiatu Wodzisławskiego
uchwala, co następuje:**

§ 1. Zmienia się uchwałę Nr XV/168/2016 Rady Powiatu Wodzisławskiego z dnia 28 stycznia 2016 roku w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 - 2020 w ten sposób, że zmienia się treść jej załącznika, poprzez nadanie nowego brzmienia, jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Wodzisławskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

mgr inż. Eugeniusz Wala

Załącznik do Uchwały Nr XVIII/238/2016
Rady Powiatu Wodzisławskiego
z dnia 28 kwietnia 2016 r.

**Powiatowy Program Przeciwdziałania
Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Powiecie Wodzisławskim
na lata 2016 - 2020**

Wodzisław Śląski 2016 r.

Spis treści

Wprowadzenie

Część I

Przemoc w rodzinie w Powiecie Wodzisławskim. Wprowadzenie teoretyczne i diagnoza zjawiska

- 1. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa**
 - 1.1 Akty prawne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie
 - 1.2 Procedura „Niebieskiej Karty”
- 2. Podstawy teoretyczne zjawiska przemocy w rodzinie**
 - 2.1 Rodzaje przemocy w rodzinie
 - 2.2 Dynamika i cechy przemocy w rodzinie
 - 2.3 Skutki przemocy w rodzinie
 - 2.4 Czynniki ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie
- 3. Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu wodzisławskiego**
- 4. Zasoby instytucjonalne Powiatu Wodzisławskiego**
 - 4.1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
 - 4.2 Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
 - 4.3 Powiatowy Dom Dziecka w Gorzyczkach
- 5. Cele strategiczne i kierunki działania programu**
 - 5.1 Działania profilaktyczne
 - 5.2 Działania ochronne
 - 5.3 Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie
 - 5.4 Działania interwencyjne i reagowanie służb
- 6. Realizacja programu**
 - 6.1 Źródła finansowania
 - 6.2 Realizacja programu
 - 6.3 Termin realizacji programu
 - 6.4 Monitoring i ewaluacja

Część II

Ramowy Program Korekcyjno – Edukacyjny dla Sprawców Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020

1. Podstawa prawna
2. Założenia programu
3. Cele programu
4. Adresaci programu
5. Warunki uczestnictwa w programie
 - 5.1 Uczestnicy programu
 - 5.2 Rekrutacja do programu
6. Przebieg programu korekcyjno - edukacyjnego
7. Realizatorzy programu
8. Miejsce realizacji programu
9. Zakończenie i monitorowanie programu

Podsumowanie

WPROWADZENIE

Problem przemocy dotyka osób różnej płci i wieku, pochodzących ze wszystkich warstw społecznych. Statystycznie ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety oraz osoby zależne: dzieci, osoby okresowo lub trwale niepełnosprawne ze względu na starość czy chorobę.

Rodzina tworzy system wzajemnie wspierających się ogniw, a przemoc w rodzinie zaburza jego funkcjonowanie. Naruszając podstawowe prawa człowieka, niszcząc poczucie godności, szacunku i zaufania. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny wymaga podejmowania interdyscyplinarnych oddziaływań skierowanych bezpośrednio do osób doświadczających przemocy jak i osób stosujących przemoc.

Opracowanie powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie wynika bezpośrednio z nałożonego na powiat obowiązku określonego w art.6 ust. 3 pkt.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Celem opracowanego dokumentu jest przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Wodzisławskiego, w tym przygotowanie zasad i działań umożliwiających osobom doznającym przemocy powrót do godnego życia, a sprawcom, poprzez działania edukacyjne i korekcyjne, powstrzymanie się od zachowań przemocowych.

Program określa cztery zakresy podstawowych działań skierowanych do różnych grup odbiorców, w tym także profesjonalistów:

- 1) profilaktyki: informacyjne, edukacyjne, kierowane do ogółu mieszkańców Powiatu Wodzisławskiego oraz specjalistów pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy,
- 2) interwencyjne: opiekuńcze i terapeutyczne, kierowane do ofiar przemocy w rodzinie,
- 3) wspierające: psychologiczne, pedagogiczne, prawne, terapeutyczne i inne dla ofiar i świadków przemocy,
- 4) korekcyjno – edukacyjne, kierowane do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Zaplanowane w niniejszym Programie działania są spójne z wyznaczonymi kierunkami w dokumentach strategicznych powiatu, województwa oraz państwa takimi jak: „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2020”, „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Śląskim na lata 2014 - 2020”

oraz „Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wodzisławskiego na lata 2016 - 2026”.

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 - 2020 zawiera treści odnoszące się do diagnozy zjawisk, planowanych działań oraz wskaźników ich realizacji oraz ramowy program korekcyjno - edukacyjny dla sprawców przemocy w rodzinie.

CZĘŚĆ I

Przemoc w rodzinie w Powiecie Wodzisławskim. Wprowadzenie teoretyczne i diagnoza zjawiska

1. Przemoc w rodzinie w świetle obowiązujących przepisów prawa

1.1 Akty prawne dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 18 i 71 gwarantuje instytucji rodziny szczególną ochronę i opiekę Rzeczypospolitej Polskiej.

Państwo ma także obowiązek uwzględnić w swej polityce społecznej, udzielanie szczególnej pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej. Wskazuje także na równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym kobiet i mężczyzn. Zapisy Konstytucji zapewniają także ochronę praw dziecka. Dają prawo każdemu obywatelowi żądać od organów władzy publicznej jego ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390)

Powyższa ustawa nakłada na samorząd powiatowy konieczność realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie określonych w art. 6 ust. 3, do których należą:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;

4) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat zgodnie z art. 6 ust 4 należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Środki finansowe na zadania, o których mowa w powyższym artykule zapewnia budżet państwa.

Przepisami prawnymi uwzględniającymi zjawisko przemocy w rodzinie oraz wspierającymi realizację zadań w zakresie ograniczania tego zjawiska są między innymi:

- 1) Ustawa z dnia 12 marca 2014 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.),
- 2) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2013 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245),
- 3) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczone przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2011 r., Nr 50 poz. 259),
- 4) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 22 października 2010 roku w sprawie wzoru zaświadczenia lekarskiego o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2010 r., Nr 201, poz. 1334),
- 5) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011 roku w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2011 r., Nr 126, poz. 718),
- 6) Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2020;
- 7) Kodeks Karny (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 94),
- 8) Ustawa z dnia 28 listopada 2011 roku o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonych oraz świadka (Dz. U. z 2011 r., Nr 287, poz. 8).

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej respektuje także prawa określone w:

- 1) Konwencji o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, przyjętej 7 kwietnia 2011 r., CM(2011)49. Polska podpisała Konwencję Stambulską 13 grudnia 2013 r.
- 2) Dyrektywie 2012/29/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.U. L 315 z 14.11.2012 r., s. 57),
- 3) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (w sprawach karnych) (Dz.U. L 338 z 21.12.2011 r., s. 2),
- 4) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz.U. L 335, 17.12.2011 r., s. 1),
- 5) Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar (Dz.U. L 101 z 15.4.2011 r., s. 1).

1.2 Procedura „Niebieskiej Karty”

W przypadku podejmowania interwencji domowej przez Policję, w związku z podejrzeniem stosowania przemocy w rodzinie, funkcjonariusze na miejscu sporządzają formularz tzw. „Niebieskiej Karty” – „A” oraz przekazują pouczenie – kartę „B”. Wypełniony druk przekazywany jest dyżurnemu, a następnie za pośrednictwem Komendanta lub Kierownika Rewiru Dzielnicowych przydzielany dzielnicowemu, właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania osoby doznającej przemocy. Funkcjonariusz niezwłocznie informuje o zaistniałym zdarzeniu Zespół Interdyscyplinarny i nawiązuje kontakt z rodziną.

Dzielnicy z poszczególnych rejonów służbowych uczestniczą w posiedzeniach zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych. Ponadto w skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi Naczelnik Wydziału Prewencji oraz Komendanci podległych komisariatów.

Podczas spotkania w ramach zespołu oraz grupy roboczej wypracowany zostaje tzw. indywidualny plan pomocy dla osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, w którym określana jest m.in. częstotliwość odwiedzin oraz

oddziaływania dotyczące wsparcia rodziny. Dzielnicowy składa systematyczne wizyty sprawdzające jej stan bezpieczeństwa.

Przemoc w rodzinie jest w ostatnich latach obiektem badań naukowych w zakresie psychologii, socjologii i innych nauk humanistycznych (Pospiszyl, 1994; Herzberger 2002; Herman, 1998).

Według Pospiszyl (1994, s.16) przemoc: jest określeniem, które stosuje się do opisu „wszelkich formy złego traktowania jednostki, także zaniedbywania”. Powszechne postrzeganie przemocy opiera się na założeniu, że jest to każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, poprzez zmuszanie jej do zachowań niezgodnych z jej własną wolą.

A zatem przemoc w rodzinie niszczy porządek i harmonię rodziny, prowadzi do naruszenia zasad współżycia społecznego, norm moralnych i prawnych. Rodzi także skutki psychologiczne, a w skrajnych przypadkach stanowi zagrożenie dla zdrowia i życia. W obecnych czasach jest jednym z ważnych problemów społecznych ze względu na swoją powszechność oraz szkodliwość indywidualną, rodzinną i społeczną. Dobrostan rodzin jest interesem zarówno państwa i jego organów, jak również społeczeństwa i każdej rodziny. Dlatego też szczegółowa definicja zjawiska przemocy została określona w Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jako: “jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (...), a także innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Rada Europy zdefiniowała zjawisko przemocy w Konwencji w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z 2011 roku, w której wskazano, że przemoc domowa oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej lub ekonomicznej w rodzinie lub w domu albo między byłymi lub obecnymi małżonkami bądź partnerami, bez względu na to, czy sprawca dzieli lub dzielił to samo miejsce zamieszkania z ofiarą.

Na podstawie wspólnych elementów powyższych definicji, można wskazać cechy charakterystyczne przemocy domowej:

- intencjonalność – jako zamierzone, zaplanowane działanie,
- celowość,
- cykliczność i wielokrotność (zwykle przemoc nie jest zjawiskiem jednorazowym),

- dynamika i proces,
- nakierowanie na kontrolowanie i podporządkowanie,
- nierównowaga sił – sprawca ma i wykorzystuje przewagę (fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną) nad ofiarą. Źródłem dysproporcji sił jest zazwyczaj status społeczno-ekonomiczny sprawcy i ofiary związany np.: z wiekiem, płcią, stanem zdrowia, dominacją ekonomiczną, etc.,
- prowadzi do naruszenia podstawowych praw i wolności ofiary,
- powoduje cierpienie oraz naraża zdrowie i życie ofiary (Mellibruda, 1996).

2. Podstawy teoretyczne zjawiska przemocy w rodzinie

2.1 Rodzaje przemocy w rodzinie

Każdy rodzaj przemocy może przybrać formę „aktywną” lub „bierną”. Aktywna przemoc obejmuje akty nadużyć fizycznych, psychologicznych lub seksualnych, w których złość jest bezpośrednio kierowana na ofiarę. Bierna przemoc wyraża się zaniedbaniem, które pomimo tego, że nie angażuje sił fizycznych może powodować obrażenia fizyczne i psychiczne.

Wyróżnić należy następujące formy przemocy ze względu na obszar funkcjonowania człowieka:

- **przemoc fizyczna** – naruszenie nietykalności fizycznej. Jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko. Może występować w postaci czynnej (np.: klapsy, policzkowanie, popychanie, uszczypnięcia, wykręcanie rąk, duszenie, ciosy nożem, bicie, kopanie, szarpanie, usiłowanie lub dokonanie zabójstwa, przypalania i podpalania itp.) lub w postaci biernej (zakazy np. mówienia, areszt domowy),
- **przemoc psychiczna** – naruszenie godności osobistej. Jest działaniem mającym na celu uzależnienie ofiary od agresora, zawiera w sobie przymus i groźby, zastraszanie, emocjonalne wykorzystywanie, izolację, ograniczanie snu i pożywienia, narzucanie własnych sądów, wyzywanie, upokarzanie, zastraszanie, zmuszanie do przyglądania się szokującym scenom, brutalne niszczenie elementarnego poczucia bezpieczeństwa. Przemoc psychiczna w związkach partnerskim/malżeńskim określana jest mianem malżeńskiego terroru,
- **przemoc seksualna** - naruszenie intymności. Polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowanie aktywności, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania o jej zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić

aktywności. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu,

- **przemoc ekonomiczna**- naruszenie własności. Wiąże się z celowym niszczeniem czyjeś własności, pozbawieniem środków do życia lub stwarzanie warunków, które prowadzą do niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb. Charakterystyczne zachowania to: zabieranie pieniędzy, dysponowanie czyjąś własnością, przymuszanie do zaciągania pożyczek, zmuszanie do spłacania długów, niszczenie rzeczy osobistych lub ich sprzedaż bez zgody,

- **zaniedbywanie**- naruszenie obowiązku do opieki ze strony bliskiej osoby i może oznaczać pozbawienie jedzenia, ubrania, brak pomocy w chorobie, nie udzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb.

2.2 *Dynamika i cechy przemocy w rodzinie*

Zjawisko przemocy w rodzinie jest procesem dynamicznym, a jego natężenie można określić w czasie i odnieść do okoliczności jego występowania.

Etapy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów przemocy.

Dynamika przemocy fizycznej (tzw. *kolo przemocy*):

- narastanie napięcia,
- ostra faza przemocy,
- „miesiąc miodowy”.

Dynamika przemocy seksualnej:

- uwodzenie,
- ostra przemoc,
- utrzymywanie tajemnicy,
- ujawnienie tajemnicy,
- zaprzeczenie.

Dynamika przemocy psychicznej:

- izolacja, ograniczanie,
- zmęczenie ofiary,
- demonstrowanie wszechmocy,
- przerzucenie odpowiedzialności na ofiarę,
- sporadyczne okazywanie wsparcia i zrozumienia,
- dewaluacja ofiary (poniżanie, pozbawianie sprawczości),

- groźby,
- sugerowanie/ wmawianie partnerowi zaburzeń/choroby psychicznej.

Dynamika przemocy ekonomicznej i zaniedbania wpisuje się w proces przemocy psychicznej. Celemu postępowaniu towarzyszy działanie sprawcy polegające na minimalizacji, obwinianiu i zaprzeczaniu, używane jako taktyki kontroli.

Konsekwencje wynikające z aktów przemocy można podzielić na: mniej poważne, umiarkowanie poważne, bardzo poważne, zagrożenie życia.

Mniej poważne, to takie, które mają charakter incydentalny są mniej dolegliwe i powodują niewielkie urazy i nie pozostawiają długotrwałych skutków.

- *Fizyczne*: np.: obrażenia obejmujące niewielki obszar ciała, dotyczące skóry, takie jak nieznaczne zadrapania, sińce, niewielkie oparzenia i ślady uderzeń.
- *Seksualne*: np.: niestosowne dotykanie o charakterze seksualnym, propozycje kontaktów seksualnych i/lub ekshibicjonizm.
- *Emocjonalne*: np.: sporadyczne ataki słowne, oczernianie, poniżanie, obwinianie.
- *Zaniedbanie*: np.: sporadyczne wycofywanie miłości i innych uczuć, ograniczanie zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Umiarkowanie poważne, czyli częstsze incydenty poważniejszej natury, jednak nie zagrażające życiu i bez poważnych, długotrwałych następstw.

- *Fizyczne*: np.: poważniejsze obrażenia większego obszaru ciała, także podskórne, jak rozległe sińce, rozległe ślady uderzeń, skaleczenia i zmiżdżenia, niewielkie oparzenia.
- *Seksualne*: np.: niestosowny kontakt seksualny.
- *Emocjonalne*: np.: częste ataki słowne, oczernianie i poniżanie, tworzenie atmosfery napięcia i obawy.
- *Zaniedbanie*: np.: częste wycofywanie miłości i innych uczuć; u ofiary brak przyrostu wagi ciała bez przyczyn organicznych.

Bardzo poważne, polegające na ciągłym lub bardzo częstym krzywdzeniu i/lub mniej częstych incydentach z bardzo poważnymi następstwami fizycznymi i psychicznymi.

- *Fizyczne*: np.: rozległe i głębokie uszkodzenia tkanek, złamania kości, wylewy podskórne, głębokie oparzenia, uszkodzenia narządów wewnętrznych.
- *Seksualne*: np.: kontakty seksualne, w których usiłowano dokonać lub dokonano penetracji analnej, oralnej lub pochwowej.
- *Emocjonalne*: np.: częste odrzucanie, wymuszona izolacja, ograniczanie swobody poruszania się.

- *Zaniechanie*: np.: częsta niedostępność rodzica, opiekuna, małżonka lub partnera, opóźnienie rozwoju fizycznego bez przyczyn organicznych.

Zagrożenie życia, to przypadki długotrwałych lub bardzo poważnych obrażeń psychicznych i fizycznych, które mogą doprowadzić do poważnego zagrożenia życia (np. gdy sprawca nie wzywa pomocy na czas lub gdy ofiara dokonuje samouszkodzenia).

- *Fizyczne*: np.: obrażenia będące skutkiem celowego i ciągłego maltretowania fizycznego, które mogą doprowadzić ofiarę do śmierci lub stać się bezpośrednią przyczyną śmierci.
- *Seksualne*: kazirodztwo, często powtarzająca się wymuszona penetracja.
- *Emocjonalne*: np.: stałe odrzucenie, brak należytej opieki, częste pozbawianie jedzenia i picia, wymuszona izolacja, ograniczanie swobody poruszania się.
- *Zaniechanie*: np.: niedostępność rodzica, opiekuna lub małżonka; niemożność utrzymania odpowiedniej wagi ciała bez przyczyn organicznych (Browne, Herbert, 1999).

Dolegliwości związane ze stosowaniem przemocy mogą mieć różne natężenie, jednak niezależnie od siły, ważnym elementem diagnostycznym jest znajomość objawów. Określenie nasilenia przemocy domowej jest dość trudne, gdyż ofiary rzadko doświadczają tylko jednej jej formy, mają także tendencję do ukrywania i wypierania doświadczonych krzywd. Działanie to nie jest wynikiem potrzeby zaprzeczania doznawanej krzywdy, lecz poczuciem wstydu i odpowiedzialności osoby doświadczającej przemocy.

2.3 *Skutki przemocy w rodzinie*

Oprócz bezpośrednich konsekwencji zdrowotnych, przemoc może wywoływać również skutki w postaci problemów psychicznych, kosztów ekonomicznych i społecznych. Osoby, które przez dłuższy czas doświadczają przemocy charakteryzują się:

- niską samooceną,
- wykształceniem biernych mechanizmów radzenia sobie z przemocą,
- wysoką zależnością emocjonalną od swoich partnerów,
- podwyższonym niepokojem i depresją,
- izolacją społeczną,
- mają poczucie winy za to, co dzieje się w ich związku,
- są podporządkowane sprawcy,
- odczuwają w stosunku do sprawcy ambiwalentne poczucie lojalności,

- często nadużywają alkoholu, środków przeciwbólowych, leków, a nawet narkotyków,
- zapadają na choroby związane z przebywaniem w długotrwałym stresie.

Kobiety żyjące w związku przemocowym mają obniżone poczucie własnej wartości, a ich zdolność do uczestniczenia w życiu społecznym jest znacząco obniżona.

Negatywnych skutków przemocy w rodzinie doświadczają także dzieci, które niejednokrotnie są świadkami przemocy małżeńskiej. Istnieje ryzyko wystąpienia u nich problemów emocjonalnych związanych z ich zachowaniem, takich jak:

- odczuwanie niepokoju,
- depresja,
- samouszkodzenia,
- osłabienie koncentracji objawiające się, np. osiąganiem niskich wyników w szkole,
- pogorszenie samopoczucia,
- nieposłuszeństwo,
- agresja wobec otoczenia,
- występowanie koszmarów sennych i moczenia nocnego,
- pojawienie się dolegliwości fizycznych, będących skutkiem stresu psychologicznego.

U dzieci będących świadkami przemocy domowej zwiększa się ryzyko pojawienia się w przyszłości problemów związanych ze zdrowiem psychicznym. Istnieje zwiększone prawdopodobieństwo, że będą częściej sięgały po alkohol i stosowały przemoc wobec swoich partnerów, co bezpośrednio wpływa na powstanie negatywnych skutków społecznych. Dorośli, którzy jako dzieci doświadczyli przemocy w rodzinie, często mają trudności z funkcjonowaniem w roli małżonka, rodzica, a także budowaniu relacji międzyludzkich. Może to wpływać na ich aktywność społeczną, rozwój osobisty i zawodowy. Doświadczenie przemocy w przeszłości oraz przejęcie jej zachowań może prowadzić do zjawiska identyfikacji z osobą stosującą przemoc lub doświadczającą przemocy. W konsekwencji wpływa na transferowanie tego zjawiska na kolejne pokolenia. Mając na uwadze konieczność wdrażania interdyscyplinarnych działań związanych z ograniczeniem zjawiska przemocy, łatwo można stwierdzić, że wymaga to dużego zaangażowania zasobów społecznych i ekonomicznych. Skutki ekonomiczne, najczęściej wynikają z konieczności wsparcia osób uwikłanych w przemoc, a także z potrzeby rozbudowy sieci wsparcia instytucjonalnego. Powyższe można zobrazować wskazując instytucje bezpośrednio lub pośrednio zajmujące się problemem przemocy w rodzinie i są to: policja, służba zdrowia, pomoc społeczna, pracownicy oświaty i innych jednostek organizacyjnych oraz NGO.

2.4 Czynniki ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie

W literaturze wyróżniono czynniki, które określają prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy w rodzinie. Szacowania można dokonać na podstawie różnego rodzaju zjawisk, które w odniesieniu do zaistniałych okoliczności, zwiększają zagrożenie wystąpienia przemocy, a nawet do zagrożenia życia osoby doświadczającej przemocy. Stworzenie katalogu czynników może posłużyć do konstruowania standaryzowanych narzędzi szacowania ryzyka.

Czynniki ryzyka przemocy zostały opisane przez J. Davies, E. Lyon oraz D. Monti-Catania, gdzie ci autorzy pogrupowali je w pięć podstawowych wymiarów:

- historia sprawcy- zachowania przemocowe w przeszłości np.: groźby, agresja fizyczna,
- zachowania sprawcy - nadużywanie alkoholu i narkotyków, eskalację częstości występowania lub nasilenie agresywności,
- osobowość sprawcy- na przykład jego skłonność do zazdrości, brak empatii, zaborczość,
- kontekst - izolowanie ofiary, osobiste straty,
- dodatkowe elementy, które mogą pomóc zidentyfikować duże niebezpieczeństwo przemocy - naruszanie przez sprawcę nałożonych na niego zakazów, „ochrona” sprawcy przez osobę doświadczającą przemocy (www.niebieskalinia.pl).

Zdefiniowano także czynniki, związane z relacjami interpersonalnymi wewnątrz rodziny, spośród których wyróżniono podstawowe czynniki stresogenne:

- relacje pomiędzy osobami sprawującymi opiekę nad osobami zależnymi w rodzinie: stosunek do dzieci i osób w podeszłym wieku (osób zależnych) pozostających pod opieką,
- stres strukturalny: złe warunki mieszkaniowe, bezrobocie, ubóstwo, izolacja społeczna, zagrożenie autorytetu opiekuna, system wartości, samoocena,
- stres wywołowany przez osoby zależne: konieczność opiekowania się osobą chorą, upośledzoną fizycznie lub umysłowo, niezrównoważoną emocjonalnie lub bardzo wymagającą.

Brak wsparcia społecznego osoby doznającej przemocy oraz akceptacja społeczna przemocy i niskie zagrożenie karą, to czynniki znacznie wpływające na utrzymywanie się tego zjawiska w rodzinie. Głównie wynika to z funkcjonowaniu w opinii publicznej wielu mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie.

Najczęstsze dotyczą:

- pozytywnego, wychowawczego wpływu bicia dzieci na ich przyszłe, życie tzw. „wyjście na ludzi”,
- konieczności utrzymywania za wszelką cenę jedności rodziny – rodziny rozbite są niemile widziane w społeczeństwie,
- utrzymywanie lojalności wobec rodziny – osoba poszukująca pomocy „na zewnątrz” jest „zdrajcą”,
- problemy rodzinne należy „załatwiać” w rodzinie,
- kobieta ma spełniać wolę partnera i być jemu podporządkowana,
- kobieta jest opiekunką rodziny.

Funkcjonujące w społeczeństwie mity i stereotypy w sposób znaczny utrudniają uzyskanie osobie doznającej przemocy pomocy z zewnątrz, a tym samym zatrzymanie procesu przemocy w rodzinie.

3. Skala zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu wodzisławskiego

Zjawisko przemocy w rodzinie od wielu lat jest monitorowane międzyresortowo. Analizy statystyczne przedstawia Policja, między innymi w zakresie ilości interwencji domowych i sporządzonych „Niebieskich Kart”, Ministerstwo Sprawiedliwości, w zakresie działań związanych z ochroną i pomocą osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oddziaływań na osoby stosujące przemoc w rodzinie oraz podejmowanych interwencji oraz sposobów reagowania właściwych służb na stosowanie przemocy w rodzinie. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dokonuje całościowej analizy realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, którego najnowszy okres programowania został zaplanowany na lata 2014 - 2020.

Jednym z podstawowych źródeł informacji określających wielkość zjawiska przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieskiej Karty”.

Zasady postępowania w ramach tej procedury określa ustawa z dnia 9 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w szczególności art. 9 d ust. 4, który wprowadza obowiązek podejmowania interwencji w środowisku rodziny dotkniętej przemocą w oparciu o procedurę. Wszystkie szczegółowe wytyczne tego postępowania, zostały zawarte w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Rozporządzenie określa jakie działania należy podjąć od momentu zgłoszenia stosowania przemocy w rodzinie do czasu jej zaprzestania. Formularz „Niebieska Karta” stanowi wyłącznie dokument, w którym zawarte są informacje dotyczące sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie, jej rodziny, a także działań do realizacji których zobligowani będą przedstawiciele służb realizujących procedurę. Upoważnionymi do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” jest pięć podmiotów:

- Policja,
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej,
- gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- przedstawiciele oświaty,
- przedstawiciele ochrony zdrowia.

Instytucje te, podejmują działania związane z wszczęciem procedury w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Wspólne opracowanie przez przedstawicieli wyżej wymienionych służb i osoby doznającej przemocy w rodzinie indywidualnego planu pomocy, ma wpłynąć na podwyższenie poziomu bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy. Realizacja procedury odbywa się w oparciu o współpracę służb na poziomie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych. Do ich zadań należy między innymi: udzielenie pomocy osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, podejmowanie działań w stosunku do osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie. Celem prowadzonych oddziaływań w rodzinie jest zatrzymanie przemocy. Po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy oraz stwierdzeniu, że przemoc ustała lub w przypadku rozstrzygnięcia o braku przesłanek do prowadzenia procedury, następuje jej zakończenie (por. Wrona, 2013).

Liczbę wszczętych procedur poprzez spisanie formularza „Niebieska Karta A” w województwie śląskim na przestrzeni lat 2013 - 2014 przedstawia tabela nr 1.

Tab. nr 1. Liczba formularzy „Niebieskiej Karty-A”.

Rok	2013	2014
Liczba formularzy „Niebieskiej Karty A”	10 841	11 994

Źródło: Sprawozdanie Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach dotyczącego „Stosowanie procedury „Niebieskie Karty” przez uprawnione podmioty w 2014 r.”

**Dane za 2015 rok są niedostępne.*

Dane ujęte w tabeli numer 1 wskazują na systematyczny wzrost liczby wszczynanych oddziaływań wynikających z procedury „Niebieskiej Karty” w województwie śląskim. Natomiast dane Powiatowej Komendy Policji w Wodzisławiu Śląskim wskazują, że w 2014 roku liczba interwencji domowych nieznacznie się obniżyła. W 2015 roku obserwujemy wzrost liczby interwencji domowych, natomiast spada liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty”. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia tabela nr 2 i 3.

Tab. nr 2. Liczba interwencji domowych

Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
2.707	2.655	2.787

* Dane Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim

Tab. nr 3 Liczba sporządzonych „Niebieskich Kart”

Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
570	533	440

* Dane Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim

Konsekwencją realizacji procedury „Niebieskiej Karty” lub złożenia zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa określonego w art. 207 kk do Policji lub Prokuratury może być skierowanie aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego. Prokuratura Rejonowa w Wodzisławiu Śląskim w 2013 roku prowadziła 157 postępowań za czyny określone w art. 207 kk a w 2014 roku 126. Natomiast w 2015 roku liczba skierowanych aktów oskarżenia spadła do 103. Powyższe dane przedstawiono w tabeli numer 4.

Tab. nr 4. Przestępstwa określone w art. 207 § 1 kk skierowane do Sądu przez Prokuraturę Rejonową w Wodzisławiu Śląskim

Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
151	123	103

* Dane Prokuratury Rejonowej w Wodzisławiu Śląskim

Treść art. 207 kk, która była podstawą dla Wydziału Karnego II i VI Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim do orzekania wyroków wobec osób stosujących

przemoc w rodzinie brzmi w „§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12”. Ze statystyk przekazanych przez powyższe wydziały wynika, że w latach 2013 - 2015 roku łącznie na podstawie art. 207 kk skazano 342 osób. Szczegółowe dane dotyczące wyroków na podstawie art. 207 § 1 kk zawarto w tabeli numer 5.

Tab. nr 5. Liczba prowadzonych postępowań za czyny określone w art. 207 § 1 kk.

Rok	Liczba prowadzonych postępowań za czyny określone w art. 207 KK	Liczba osób skazanych prawomocnym wyrokiem sądu	Liczba osób, którym warunkowo zawieszono karę	Liczba osób wobec których sąd nakazał obowiązkowe uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych
2013	127	116	96	7
2014	117	110	84	10
2015	138	116	98	13

* Dane Sądu Rejonowego Wydział Karny w Wodzisławiu Śląski

Na podstawie statystyk Komendy Powiatowej Policji w Wodzisławiu Śląskim, Prokuratury Rejonowej i Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim należy uznać, że skala zjawiska przemocy w rodzinie w Powiecie Wodzisławskim w latach 2013 - 2015 utrzymywała się na tym samym poziomie. Można przyjąć, że jest to z jednej strony wynikiem dobrze funkcjonującego systemu wsparcia społecznego w naszym powiecie, a z drugiej strony, wzrostem świadomości społecznej w zakresie szkodliwości działań z użyciem przemocy.

4. Zasoby instytucjonalne Powiatu Wodzisławskiego

4.1 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Podstawowym ogniwem struktury pomocy społecznej Powiatu Wodzisławskiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które świadczy usługi specjalistyczne, prowadzi

poradnictwo i wsparcie metodyczne, organizuje szkolenia, aktywizuje i wspiera organizacje pozarządowe, koordynuje i nadzoruje prawidłowe funkcjonowanie innych jednostek pomocy społecznej. Ponadto jest organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej.

Misją Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest pomoc społeczna mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i podejmuje działania mające na celu ograniczenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób i rodziny oraz integracji ze środowiskiem.

Głównymi adresatami PCPR są:

- usamodzielnieni wychowankowie rodzin zastępczych, placówek opiekuńczo - wychowawczych,
- rodziny doświadczające przemocy w rodzinie,
- sprawcy przemocy w rodzinie,
- rodziny z dziećmi,
- osoby z niepełnosprawnością,
- osoby starsze,
- korzystający z informacji o prawach i usługach,
- pracownicy organizacji pozarządowych,
- pracownicy innych jops z terenu powiatu,
- cudzoziemcy.

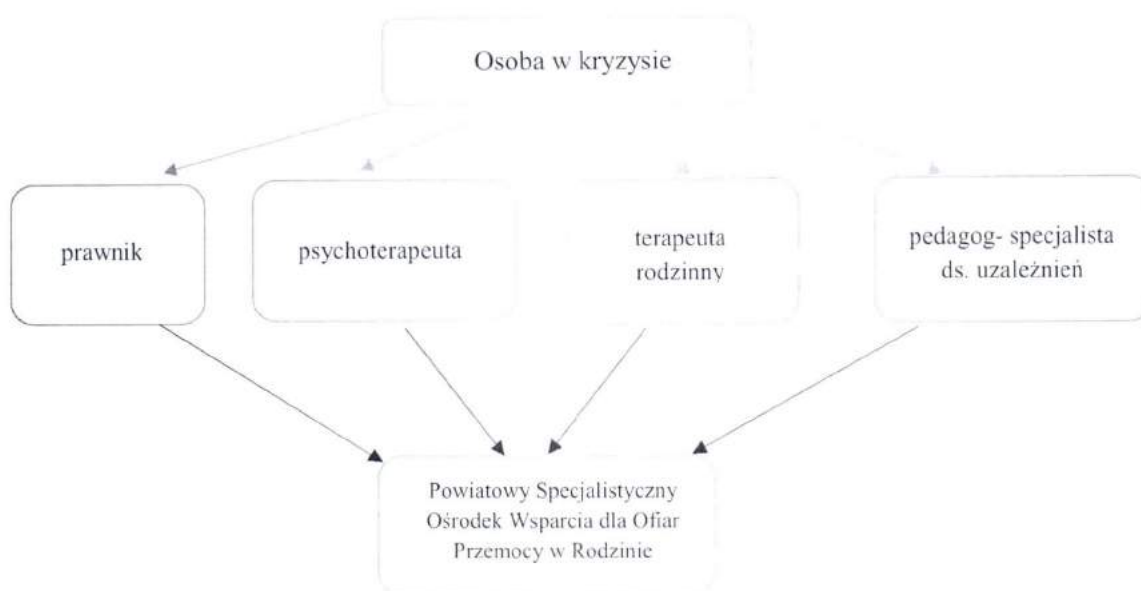
W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie funkcjonuje Punkt Interwencji Kryzysowej jako efekt zapotrzebowania na specjalistyczne usługi na rzecz mieszkańców Powiatu Wodzisławskiego. Osoby, które korzystają z usług Punktu Interwencji Kryzysowej znajdują się w sytuacjach trudnych, należą do nich przemoc w rodzinie, załamanie zdrowia, doświadczanie przestępstwem, utratą środków do życia i innymi zdarzeniami losowymi.

Celem działalności PIK jest świadczenie bezpłatnej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, terapeutycznej, prawnej i interwencyjnej mieszkańcom powiatu.

Bieżąca działalność Punktu Interwencji Kryzysowej oparta jest na poradnictwie specjalistycznym świadczonym przez:

- prawnika,
- psychoterapeutę,
- terapeutę rodzinnego,
- pedagoga - specjalistę ds. uzależnień.

W przypadku, gdy osoba została dotknięta problemem przemocy, specjalista Punktu zaleca konsultację w Powiatowym Specjalistycznym Ośrodku dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Schemat realizacji działań interwencyjnych

4.2 Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w Powiecie Wodzisławskim od grudnia 2006 roku. Corocznie wysokość budżetu placówki warunkowana jest decyzją Wojewody Śląskiego określającą wysokość środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań realizowanych przez Ośrodek.

Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy

społecznej, a także innych ustaw oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno - edukacyjne.

Cele statutowe Specjalistycznego Ośrodka w zakresie interwencyjnym to przede wszystkim zapewnienie schronienia dla 14 osób ofiar przemocy w rodzinie z możliwością zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych do trzech miesięcy (bez skierowania, i bez względu na dochód, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach). Klienci Ośrodka mają możliwość odseparowania się od osoby stosującej przemoc w rodzinie. Podczas pobytu w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia otrzymują także wsparcie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej. Udzielana jest im także pomoc psychologiczna, prawna i socjalna.

Priorytetem działania Ośrodka jest niesienie pomocy ludziom w sytuacjach wywołanych doświadczeniem przemocy oraz przywracanie im zdolności i umiejętności samodzielnego rozwiązywania swoich problemów życiowych.

W sytuacji zagrożenia zdrowia i życia osoby doświadczającej przemocy w rodzinie, placówka stwarza możliwość udzielenia całodobowego schronienia. Liczę osób, które skorzystały z tej formy wsparcia w latach 2012 - 2015 przedstawia tabela numer 6.

Tab. nr 6. Liczba osób korzystających z całodobowej pomocy i wsparcia.

Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
78	78	75

* Dane PSOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Z poradnictwa, oferowanego przez Ośrodek korzystają zarówno jego mieszkańcy jak i osoby z zewnątrz, doznające przemocy. Liczbę osób wraz z łączną liczbą udzielonych w tym zakresie konsultacji w latach 2013 - 2015, przedstawia tabela numer 7.

Tab. nr 7. Liczba konsultacji psychologiczno - pedagogicznych.

Rok	Liczba osób	Liczba konsultacji
2013	310	595
2014	332	647
2015	187	439

* Dane PSOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Ośrodek realizuje również program oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Oddziaływania prowadzone są w formie programów działań korekcyjno - edukacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań, konstruktywnego rozwiązywania sporów i poprawy relacji w rodzinie. Dane dotyczące liczby osób, które realizowały program oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych w PSOW ujęto w tabeli numer 8.

Tab. nr 8. Liczba uczestników programu korekcyjno - edukacyjnego.

Rok	Liczba osób przystępujących	Liczba osób, które przerwały	Liczba osób, które ukończyły
2013	23	11	11
2014	31	16	10
2015	37	12	23

* Dane PSOW dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

4.3 Powiatowy Dom Dziecka w Gorzyczkach

Misją placówki jest zapewnienie wychowania oraz całodobowej opieki dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej. Każdy wychowanek otrzymuje w tym miejscu odpowiednie do jego potrzeb wsparcie na poziomie psychofizycznym i rozwojowym. Dom umożliwia dzieciom kształcenie, rozwój zainteresowań, indywidualizację oddziaływań wychowawczych. Wychowankowie mają możliwość udziału w zajęciach rekompensujących brak wychowania w środowisku rodzinnym i przygotowujących do życia społecznego.

Dom Dziecka podejmuje działania w celu utrzymania więzi dziecka z rodziną, pedagogizację rodziców, przygotowania wychowanka do powrotu do rodziny własnej. Wychowankowie objęci są opieką psychologiczną, pedagogiczną, biorą udział w różnego rodzaju zajęciach organizowanych na terenie placówki jak i poza nią, mających na celu przygotowanie do samodzielnego życia. Realizuje programy profilaktyczne, wychowawcze, które sprzyjają budowaniu poczucia bezpieczeństwa i odpowiedzialności, rekompensują ich deficyty. Mają również na celu zapobieganie marginalizacji społecznej dzieci oraz ułatwienie życiowego startu.

Głównymi przyczynami skierowań małoletnich do placówki opiekuńczo - wychowawczej są: niewydolność wychowawcza rodziców i ich niezaradność życiowa nosząca znamiona zaniedbania lub przejawy innych formy przemocy. Dysfunkcją rodzin biologicznych wychowanków często towarzyszą problemy z uzależnieniem od alkoholu, środków psychoaktywnych, zaniedbanie podstawowych obowiązków wynikających ze sprawowania władzy rodzicielskiej. Bezpośrednie konsekwencje takich postaw i zachowań rodziców ponoszą dzieci, a ich dominującą formą jest obniżenie możliwości rozwoju i edukacji, zaniedbania zdrowotne i niedostosowanie społeczne. Placówka czyni starania aby wzmocnić rodzinę naturalną wychowanka poprzez wspieranie i rozwijanie jej kompetencji wychowawczych. Praca ta przynosi efekty, co potwierdzają „udane powroty” wychowanków do domów rodzinnych (2013 r. – 4 dzieci, 2014 r. – 1 dziecko, 2015 r. – 3 dzieci).

5. Cele strategiczne i kierunki działania programu

Celem strategicznym: **Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie wodzisławski.**

Dążenie do osiągnięcia celu strategicznego będzie systematycznie realizowane poprzez aktywne wzmocnianie sieci wsparcia społecznego na poziomie działań profilaktycznych, chroniących i interwencyjnych. Służyć temu będzie osiąganie efektów zakładanych w celach szczegółowych, do których między innymi należą:

5.1 Działania profilaktyczne

5.1.1 Podnoszenie świadomości i wiedzy społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

- 5.1.2 Wzmacnianie działań profilaktycznych, realizowanych przez instytucje, podmioty i organizacje pozarządowe działające na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.
- 5.1.3 Podnoszenie jakości proponowanych usług na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.
- 5.1.4 Podnoszenie kompetencji służb i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 5.1.5 Upowszechnienie informacji na temat miejsc i oferty wsparcia dla osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie oraz świadków.

Realizatorzy działania:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, pracownicy oświaty, policja, służba zdrowia w tym przedstawiciele POZ, szpitali, organizacje pozarządowe, Kościoły.

Kierunki działań:

- Monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie wodzisławskim.
- Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych.
- Prowadzenie szkoleń wzmacniających kompetencje zawodowe.

Wskaźniki:

- Liczba lokalnych kampanii społecznych.
- Liczba wydrukowanych materiałów informacyjnych.
- Liczba zorganizowanych szkoleń.

Termin realizacji: 2016 - 2020

5.2 Działania ochronne

- 5.2.1 Ochrona i pomoc osobom doświadczającym przemocy w rodzinie poprzez upowszechnianie i edukowanie w zakresie możliwych form uzyskania pomocy.
- 5.2.2 Wspieranie istniejącej infrastruktury oraz rozwój nowych podmiotów i organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Realizatorzy działania:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, policja, pracownicy oświaty, służba zdrowia w tym przedstawiciele podstawowej opieki zdrowotnej, szpitali, organizacje pozarządowe, Kościoły.

Kierunki działań:

- Tworzenie i realizacja programów promujących prawidłowe postawy rodzicielskie.
- Organizowanie działań wzmacniających system rodziny.
- Angażowanie instytucji i organizacji w system wsparcia rodziny doświadczającej przemocy w rodzinie.
- Realizacja programów profilaktyki zachowań agresywnych w szkole.

Wskaźniki:

- Liczba opracowanych programów.
- Liczba działań zrealizowanych interdyscyplinarnie (pogadanki, prelekcje).
- Liczba klas objętych programem profilaktycznym.

Termin realizacji: 2016 - 2020.

5.3 Oddziaływania na osoby stosujące przemoc w rodzinie:

- 5.3.1 Wprowadzanie zasad współpracy pomiędzy instytucjami, podmiotami i organizacjami pozarządowymi prowadzącymi oddziaływania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- 5.3.2 Realizacja oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych, których ramowy program stanowi załącznik do niniejszego programu.
- 5.3.3 Rozszerzenie oferty oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Kierunki działań:

- Upowszechnianie wiedzy i informacji na temat prowadzonych oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych.
- Wzmacnianie umiejętności służb w zakresie budowania i wzmacniania motywacji osób stosujących przemoc w rodzinie do przystąpienia do programu korekcyjno - edukacyjnego.
- Realizacja oddziaływań programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

- Opracowanie i realizacja programów psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie

Wskaźniki:

- Liczba programów psychologiczno - terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Liczba osób, które przystąpiły do programów psychologiczno - terapeutycznych.
- Liczba osób, które przystąpiły do programu korekcyjno - edukacyjnego.
- Liczba osób, które ukończyły program korekcyjno - edukacyjny.

Realizatorzy działania:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, policja służba zdrowia w tym przedstawiciele podstawowej opieki zdrowotnej, szpitali, pracownicy oświaty, organizacje pozarządowe, Kościoły.

Termin realizacji: 2016-2020

5.4 Działania interwencyjne i reagowanie służb

- 5.4.1 Uzyskanie schronienia w sytuacji kryzysu w rodzinie wynikającego z przemocy.
- 5.4.2 Uzyskanie wsparcia w Punkcie Interwencji Kryzysowej.
- 5.4.3 Wzmocnienie kompetencji służb w zakresie diagnozy i podejmowania interwencji w rodzinie doświadczającej przemocy.

Kierunki działań:

- Wspieranie i rozwijanie infrastruktury powiatowej w zakresie całodobowego wsparcia osób doświadczających przemocy.
- Szeroki dostęp do specjalistycznych usług, w tym poradnictwa socjalnego, psychologicznego i prawnego.
- Wzmacnianie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.

Wskaźniki:

- Liczba osób objętych wsparciem.
- Liczba przeszkolonych osób.

Realizatorzy działania:

Jednostki organizacyjne pomocy społecznej, pracownicy oświaty, policja, służba zdrowia w tym przedstawiciele podstawowej opieki zdrowotnej, szpitali, pracownicy oświaty, organizacje pozarządowe.

Termin realizacji: 2016 – 2020

6. Realizacja programu

Realizacja Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016-2020 wpisuje się bezpośrednio w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Wodzisławskim i inne lokalne dokumenty strategiczne w tym strategię gminne.

6.1 Źródła finansowania

Środki finansowe na działania zaplanowane w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 - 2020 będą pochodzić z następujących źródeł:

- budżetu Powiatu Wodzisławskiego (w tym budżetów jednostek organizacyjnych powiatu),
- budżetu państwa w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych,
- budżetu państwa na finansowanie realizacji zadań zleconych,
- funduszy europejskich,
- funduszy organizacji pozarządowych,
- innych programów osłonowych i grantów.

Szczegółowe wskazanie wysokości planowanych środków na realizację programu nie jest możliwe ze względu na długi okres programowania. Zapisy dokumentu będą wyznaczały

kierunki starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie działalności poszczególnych jednostek oraz znajdą swoje odzwierciedlenie w dokumentach określających politykę finansową powiatu.

6.2 Realizacja programu

Powiat wodzisławski realizuje zadania ujęte w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 – 2020 w szczególności poprzez następujące jednostki i komórki organizacyjne:

- Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Punkt Interwencji Kryzysowej działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie,
- Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej Starostwa Powiatowego w Wodzisławiu Śląskim,
- Komenda Powiatowa Policji,
- NGO,
- inne podmioty działające na rzecz osób doświadczających przemocy lub stosujących przemoc.

6.3 Termin realizacji

Termin realizacji działań wyznaczonych w Powiatowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim przypada na lata 2016 – 2020. Termin ten wpisuje się w nowy okres programowania działań Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

6.4 Monitoring i ewaluacja

Kluczową rolę w monitorowaniu i ewaluacji Programu będzie pełnił Zespół ds. monitorowania i ewaluacji, powołany przez Starostę Wodzisławskiego. Pracą Zespołu koordynować będzie Dyrektor Powiatowego Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim. Zadania Zespołu określone będą w wydanym przez Starostę zarządzeniu.

Koordinator Zespołu w ramach rocznego sprawozdania z działalności, nie później niż do 31 stycznia roku następnego, przedstawi Zarządowi Powiatu Wodzisławskiego analizę stopnia realizacji programu, uzyskanych rezultatów oraz harmonogram planowanych na następny rok działań.

Przedstawiony „Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 - 2020” jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę potrzeb i w wyniku ewaluacji zadania w nim zawarte mogą ulegać zmianie.

CZĘŚĆ II

Ramowy Program Korekcyjno – Edukacyjny dla Sprawców Przemocy w Rodzinie na lata 2016 – 2020

1. Podstawa prawna

- 1) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- 2) Załącznika nr 2 „Nakłady budżetu państwa na lata 2014 - 2020 w związku z uchwaleniem Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2020, przyjętego Uchwałą Nr 76 Rady Ministrów z 29 kwietnia 2014 roku (M.P. z 2014 r., poz. 445).
- 3) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno - edukacyjne (Dz. U. z 2011 r., Nr 50, poz. 259).
- 4) Zalecenia dotyczące realizacji programów oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa śląskiego.

2. Założenie programu

Zawartość merytoryczna programu korekcyjno - edukacyjnego uwzględnia założone i cele określone w § 4 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno - edukacyjne.

W związku z powyższym tematyka zajęć obejmuje takie obszary jak:

- społeczno - kulturowe źródła i okoliczności przemocy w rodzinie - powiązania między przemocą a stereotypami dotyczącymi płci i relacji między kobietami

i mężczyznami oraz rodzicami i dziećmi, realne i wyobrażone różnice między mężczyznami i kobietami,

- problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich,
- planowanie i rozwijanie samokontroli,
- komunikacja interpersonalna,
- promocja pozytywnych standardów i wartości życia,
- przemoc seksualna,
- dzieci, przemoc i wychowanie,
- szacunek i tolerancja wobec osób starszych i z niepełnosprawnością,
- możliwości podejmowania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie działań terapeutycznych.

Zajęcia programowe przyjmują formę oddziaływań edukacyjnych i realizowane są w formie ćwiczeń, dostarczających korekcyjnych doświadczeń osobistych, zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijających umiejętności samokontroli i konstruktywnego budowania relacji i współpracy w rodzinie.

3. Cele programu

Głównym celem programu jest pomoc osobom stosującym przemoc w rodzinie w zaprzestaniu stosowania takich zachowań, poprzez edukację mającą na celu:

- powstrzymanie osoby stosującej przemoc w rodzinie przed dalszym stosowaniem przemocy,
- rozwijanie umiejętności samokontroli i zasad współżycia w rodzinie,
- kształtowanie umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy,
- uznanie przez osobę stosującą przemoc w rodzinie swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy,
- umożliwienie zdobywania i poszerzenia wiedzy na temat mechanizmów powstawania przemocy,
- wzmacnianie umiejętności komunikowania się i rozwiązywania konfliktów w rodzinie bez użycia przemocy,
- umożliwienie przeżywania i nazywania uczuć,
- zwiększenie świadomości w zakresie konsekwencji wynikających z przemocy w rodzinie.

4. Adresaci programu

Adresatami programu są osoby, które identyfikują się z problemami przemocy i wykazują motywację do zmiany.

5. Warunki uczestnictwa w programie

5.1 Uczestnicy programu:

- osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywające karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w programie korekcyjno - edukacyjnym,
- osoby stosujące przemoc w rodzinie, które uczestniczą w terapii leczenia uzależnienia od alkoholu lub narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych - w tym przypadku oddziaływania korekcyjno - edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
- osoby, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno - edukacyjnym,
- osobę stosującą przemoc w rodzinie, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.

5.2 Rekrutacja do programu

Przystąpienie do programu poprzedzone jest dwoma konsultacjami wstępnymi z przedstawicielem realizatora programu celem kwalifikacji. Przeciwwskazaniem do uczestnictwa w programie jest:

- choroba psychiczna,
- nałogowy hazard,
- uzależnienie od alkoholu i narkotyków bez podstawowego cyklu terapeutycznego.

Osoby zainteresowane uczestnictwem w programie korekcyjno - edukacyjnym mogą podjąć jego realizację w miejscu niezależnym od miejsca zamieszkania.

6. Przebieg programu korekcyjno – edukacyjnego

Za datę rozpoczęcia realizacji programu przyjmuje się datę zawarcia kontraktu pomiędzy osobą zainteresowaną a przedstawicielem realizatora programu. Osoba zainteresowana zobowiązana jest do systematycznego uczestnictwa w spotkaniach grupy lub indywidualnych konsultacjach.

7. Realizatorzy programu

Realizatorem programu korekcyjno - edukacyjnego w powiecie wodzisławskim jest Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląski. Zajęcia prowadzone są przez pracowników programu wskazanych przez realizatora, a posiadające kwalifikacje określone w § 9 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno - edukacyjne.

8. Miejsce realizacji programu

Program prowadzony jest w miejscu wskazanym przez realizatora programu, odrębnym od miejsca, w którym udziela się pomocy i wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie.

9. Zakończenie i monitorowanie programu

Za datę zakończenia uczestnictwa w programie uznaje się datę wydania zaświadczenia potwierdzającego odbycie pełnego cyklu spotkań, zgodnie z zasadami określonymi w kontrakcie zawartym pomiędzy realizatorem programu a uczestnikiem.

Okres monitorowania określa się do 3 lat od daty zakończenia programu. Monitorowanie dotyczy osobistej sytuacji uczestnika programu w odniesieniu do zaprzestania lub powrotu do zachowań przemocowych.

Monitorowanie odbywa się poprzez:

- bezpośrednią lub telefoniczną rozmowę z uczestnikiem programu,
- bezpośrednią lub telefoniczną rozmowę z partnerką uczestnika programu,
- zasięgnięcie informacji od instytucji.

Ewaluacja efektów programu odbywa się na podstawie analizy statystyk prowadzonych przez PSOW, wynikających z oceny własnej uczestnika programu oraz informacji uzyskanych w działaniach monitorujących. Zebrane dane co roku są prezentowane podczas spotkań organizowanych przez realizatora z przedstawicielami zespołów interdyscyplinarnych działających w gminach powiatu wodzisławskiego, Sądem i Prokuraturą Rejonową w Wodzisławiu Śląskim, kuratorami i przedstawicielami innych instytucji i organizacji działającymi na rzecz upowszechnienia tych oddziaływań.

Podsumowanie

Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Wodzisławskim na lata 2016 - 2020 jest dokumentem określającym kierunki działań profilaktycznych i ochronnych, których celem jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie powiatu wodzisławskiego. Zakłada on interdyscyplinarną współpracę służb i innych podmiotów, które angażując się w realizację swoich zadań w sposób profesjonalny tworzyć będą sieć wsparcia społecznego dla rodzin zagrożonych i doświadczających przemocy w rodzinie. Monitoring i ewaluacji efektów programu stworzy możliwość do bieżącej oceny podejmowanych działań oraz ich skuteczności.

Określenie ramowego programu korekcyjno - edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie na lata 2016 - 2020, daje możliwość zapoznania się z podstawowymi założeniami programu oraz ogólnymi zasadami jego realizacji.